

Nepochybují, že se uvedený námět velmi dobře hodí k filmovému zpracování. Tvrdost a továrníkova síla představuje hodnotu, jež pravděpodobně strhne i diváka. Holdův boj proti nepříteli i proti nemoci bude vzrušující. Věřím tomu — jakkoli nejsem vyznavačem vypjatého individualismu.

Dramatičnosti, která je prvním a nejdůležitějším znakem filmové hry, treatment tedy nepostrádá. Ale shledávám jej příliš stručným. Snad již v náčrtku by měly znít základní tóny, které se musí rozechvěti zároveň s ústředním motivem. Jsou to věci tradiční, citové, hospodářské i věci, které byly kdysi nazývány „třídní boj“. Autor chce tento „boj“ překonat harmonickou spoluprací, ale nenaznačuje, jak si ji máme představovat.

V dramatech platí pravidlo: Čím více třecích ploch a hran, tím lépe. Kličekův námět je dobrý a živý právě proto, že jimi oplývá. Vycházejí spíše z románu než z treatmentu uhadují, že dramatik složí svůj děj ze samých kontrastů a srážek: Staromilci se budou bouřit proti továrnímu hnízdu uprostřed lesů, dělnický továrník bude v příkrém rozporu s elegantním světem merkantilním a neshodne se (aspoň na počátku) ani s dělníky. Jak jinak? Jejich zájmy se křížily. Továrník — ač má surovinu na dosah — je nucen zdaleka ji dovážet, chce konkurovat kartelu, snižuje tedy mzdy. Účel tu stojí proti prostředku, kvalita proti množství, jedinec proti hromadě, a to i v řadě podnikatelské i v řadě dělnické atd. atd. — Až vpadnou v podobné pletivo motivy citu a lásky, až v něm zazní osudová smrt, vznikne dozajista dobré drama.

Mám jedinou námitku: Továrník (vedle odhodlanosti) vítězí kapitálem, který nutně musíme předpokládati. To je věc starého světa.

Předložená povídka se značně liší od původní práce. Nové řešení má tempo, vzruch, gradaci a i jiné přednosti, ale mým představám se vymyká do té míry, že ji snad nedovedu ani posoudit. Typ rozkročeného a bezohledně mluvícího baťovce mi jde totiž proti srsti. Věřím, že je to pozér, věřím, že je to typ negativní, věřím, že je to diletant. Věřím, že dobrá práce je jen ta, která rozhoňuje život. Život toho, kdo pracuje, i toho, kdo má práci konzumovat. Rekordy, vynálezy do určitého data atd. jsou snad z jiné oblasti.

Vraťme se však k posudku. — Treatment přešel téma na tragédii vynálezce. Podnikatel, který měl „harmonickou spoluprací“ s dělnictvem vybudovat a zachránit továrnu, dělá teď na svůj vrub něco jiného. S lidmi je většinou v příkrém rozporu a má jen dva spojence. Diblíka Zorku a Spurného, který připomíná nedovzdělaného Zlíňana. Vždyť si chudšas při vynalézání ani nevzpomene na vysoký tlak. Je třeba výbuchu, aby nešťastní chemikové vzali tuto snadnost v počet, a tu si ovšem vedou s vítězoslávou, jako by skutečně něco vynalezli. — Nevěřím jim. Nevěřím dostihům ve vědecké práci, nevěřím na asistenty, kteří by se dali na podobný dostih nachytat, nevěřím na dělníky, kteří by bez přinucení kupovali akcie a kteří by revoltovali proti vědeckým pokusům, nevěřím, že se někdo oženil po způsobu, který se nám v treatmentu předkládá k věření, nevěřím na čluny unášející bezbranné dámy a paničkovské Blaženy mě odstrašují.

Představoval jsem si, že vznikne drama, které by z nejrůznějších protikladů složilo děj obrácený k solidaritě práce, díla a tvorby. Vítězství individua vyjádřené jakýmsi vynálezem je věc obstarožní a nevěrojatná. Za milým vynálezem musí velmi rychle spadnouti opona, aby nevyšlo najevo, že byl kaširován k ohromení obecnstva.

Navzdory všem výtkám a své naježenosti musím však do-  
znat, že film, pokud jde o zkušenost a techniku a vnější scé-  
nický účín, je dělán dobře a že se může lidem jinak zaměřeným  
velmi zalíbit.

Měl jsem k treatmentu výhrady, scénáři mnohé z nich vylučuje. Přejdou otázku, je-li typ, který představuje Hold, zásadně sympatický a vývojový. Rovněž nechci řešit, do jaké míry je účelno a zdrávo léčit průmyslové krize investicí dělnických úspor, přijmeme-li však plán dramatu a jeho ideologii, musíme doznat, že autor dobře vypracoval drama jedince, jemuž se říká „silný“.

K stavbě scén, k záměrnosti zkušeného dramatika, ke kresbě postav, k dialogům a k vnější i k vnitřní pravděpodobnosti práce nemám poznámek, které by dovedly upozornit na něco podstatnějšího, ale zdá se mi, že vzhledem k předpokladům, s nimiž přichází obecnost do kina, je dlužno některé věci upravit.

Nositel děje je Hold. Autor jej vybavil všemi náležitostmi vzhledem k dramatu, ale je nutno, aby jej diváci mohli tak trochu milovat. Zdá se mi tedy, že by Hold měl třeba hrubě a s chvatem ukázat, že je sám schopen lásky. Scény se Špálkem a s Blaženou (zvláště ta ve vzorkárně — obr. 32 a v pracovně — obr. 33) by měly vyznít srdečněji a méně ředitelsky.

Chtěl bych vůbec tvrdit, že mezi typem ředitelským a typem dělným je rozdíl. Hold se příliš kloní (svým spěchem, napomínáním, svou bezohledností, svým všudybylstvím a okázalým příkladnictvím — při kalamitě s mniškou — a dále opakováním floskulí: Dílo je více než člověk. Já už s tebou něco provedu. Dřevo je živá věc. Dřevo, dřevo, dřevo!) k typu pouhého ředitele. — Autor se zřejmě rozhodl pro tuto definici a vystačí s ní. To je jisté, ale lidé by — myslím — ochotněji přijali Holda méně americko-baťovského. Přidržuji se i v dalších věcech lidového stanoviska a nevěřím, že by uspěchaný chlapík a málo a netechnicky školený mládenec vynalezli novou hmotu. Podle lidového pocitu usuzuji, že by podobný

pan generální ředitel dovedl leda nařídít, aby jeho laboratoře o něčem podobném pracovaly. Špalík (jak se domnívám) je dobrý jen k tomu, aby způsobil a přivodil výbuch. Oba ti vynálezcové vypadají příliš divadelně. Jsou dobře vyrobeni z dramatického materiálu, ale nic naplat, člověk ze všední zkušenosti ví, co je vynálezce, co je odborník, co je neodborník, co je vysoký tlak atd. atd.

Dojem divadelnosti zvyšuje rovněž terminování vynálezu a nutnost, aby se Hold objevil v závěrečné scéně. Dramatická traktace k tomu správně směřuje, ale podle rozumu civilního přece stačí předložit nedůvěřivé správní radě a nedůvěřivým dělníkům - akcionářům vědecké ověření, že je Kaucelot na beton. Bez této objektivizace má Holdova přítomnost pramalou cenu. Žel, člověk má palčivý dojem, tísnivý dojem, že se pan generální marně zabývá.

Již při čtení treatmentu jsem měl vyslovit otázku, nebudou-li Hold a Špála trochu moc připomínat nedovzdělané diletanty a nescvrkne-li se celá předmětnost Kaucelotu na divadelní aranžmá. Scenárista otázku přešel, snad by mohl skepsi, která není polemická, učiniti ústupek aspoň v závěru. Stačilo by uvést v okamžiku, kdy drama vrcholí, výzkumný ústav (cosi podobného ústavu prof. Gloknera), který by o Kaucelotu rozhodl. — Kdyby věc měla zaznít fortissimem (hodně ovšem triviálním), bylo by dobře, aby na výsledek čekal zástupce továrny a aspoň tucet průmyslníků, kteří by chtěli vynález přeplatit. V té vítězné chvíli by šlechtný Hold mohl obohatit dělníky Dřevorubu: Mohl by jim odkázat svůj patent! Lítosti nad jeho skolem a nad dělnickým nevděkem nebylo by pak konce.

Dále bych chtěl upozornit na několik méně významných věcí [.....]